

Co dnes znamená „mír“? Jak jej lze „vytvářet“ či „budovat“? [2011]

Je to vlastně jeden z mála případů, kdy Kraličtí svým překladem ochudili slovo řeckého textu. „Správný“ a „perspektivní“ nejsou přece ve skutečnosti „pokojní“, tj. ti, co se sami chovají pokojně a nevyvolávají žádný rozruch ani nepokoj, ale ti, co pokoj vytvářejí, tedy tvůrčové pokoje, v řeckém originálu to je *eirénopoioi* (*eiréné* je mír, *poiein* znamená dělati, tvořiti), tedy mírotvůrci (latinsky *pacifici* – *pax* je mír, *facere* je dělati; anglicky to zní obzvláště podivně: peacemakers, „dělači míru“, my starší je ještě známe jako „mírotvůrce“, zkráceně také jako „míráky“). Ale také zde se musíme tázat: chápeme dost dobře, co to je „vytvářet“ mír či pokoj (nebo dokonce „dělat“ mír)? To přece vůbec neznamená nechávat všechno „na pokoji“, nic a nikoho neznepokojoval, a už vůbec ne všechno nechávat tak, jak to je, a „smířovat se“ s tím. To by byla netečnost, – a žádné „dílo“, žádná „tvorba“ (a nebylo by co „blahoslaviti“). „Vytvářet“ mír může mít smysl pouze tam, kde mír není; a kde není mír, tam je napětí, konflikt, válka. Chovat se „pokojně“ uprostřed boje není přece ani možné, ale zejména to je hanba, zvláště pak tam, kde jsou utlačováni slabí a bezmocní. Hanba je dokonce i to, když se jako nezaujatí pouze tváříme, když zavíráme oči, když říkáme, že s tím nechceme mít nic společného, že to není naše věc. Ani milosrdný Samaritán se nezachoval zcela nezaujatě, i když přišel pozdě, neboť lupiči byli už pryč. Ale co kdyby byli zůstali někde nablízku a kdyby mu bývali chtěli v jeho milosrdném skutku zabránit? I když se do toho konfliktu přímo nedostal, nepostavil se pak i dodatečně na stranu oloupeného a zraněného? A nepostavil se tak zároveň proti oněm „lotrům“, a nemohl se tak vystavit jejich pomstě?

My nejstarší se ještě pamatujeme, jak naši tehdejší (a opět i dnešní) velcí spojenci, Francie a Velká Británie, „zachraňovali“ světový mír tím, že obětovali v Mnichově svého menšího spojence, Československou republiku. Samo slovo „mír“ nám – a především našim rodičům – tehdy zhořklo a dostalo jedovatý, zlověstný význam. Koncem války jsme se při jednání v Jaltě o budoucím „míru“ v Evropě dostali, jak se později ukázalo, za „železnou oponu“, kde ovšem zase už žádného skutečného míru nebylo, ale byl organizován „třídní boj“. A tak jsme mohli být brzo svědky toho, jak vznikala nejrůznější mírová hnutí na celém světě a jak byli nejen imperialisté, ale dokonce i vnitřní oběti třídního boje a zejména policejního teroru a nejrůznějších šikan pomlouvány jako nepřátelé míru a podvraceči mírového úsilí obrovského „mírového tábora“. Vůbec nám nemohlo přijít ani na mysl, že bychom ono „blahoslavenství“ mohli tehdy vztáhnout třeba jen na neutrální země (jak za horké, tak za studené války).

Tam, kde jde v konfliktu nebo dokonce ve válce o obranu proti agresorovi, je situace relativně jednoduchá (i když často není jednoduché lidi přesvědčit, kdo tím agresorem je a kdo se opravdu jen brání – zvláště v dobách nejrůznějších masově šířených ideologií). Ale někdy je třeba označit za původce „zla“ a za rušitele a ničitele skutečného míru i někoho, na koho už si lidé dávno zvykli a kdo si jen své nelegitimní pozice a nároky „drží“. A pak to pro neznalé a naivní pozorovatele může působit i jako nová agrese, jako narušování „míru“ (rozumí se údajného, kdy se o míru jen hovoří, ale žádný skutečný mír nikde není). A situace je někdy o to složitější, že těch front je víc, protože skutečných narušitelů opravdového míru je několik, že nejsou stejně důležití a nebezpeční, a že je třeba rozpoznat, kde a proti komu je zapotřebí prosazovat a uskutečňovat mír na prvním místě. Velmi často totiž docházelo a dodnes dochází k tomu, že skuteční narušitelé opravdového míru odvádějí pozornost od sebe tím, že zdůrazňují jiné fronty boje a zápasu, ba že je dokonce uměle vytvářejí, aby právě sami sobě své pozice upevnili. Už mnohokrát různí vůdčové celých národů volili vnější válečný konflikt ve chvíli, kdy hrozil vypuknout konflikt vnitřní. Zažili jsme však i docela jinou taktiku: bylo možno nebezpečného agresora donutit se až uzbroit k ekonomickému (i politickému) kolapsu, a údajně tak zachránit „mír“ za cenu studené války. Ale i to mělo pro naše zkušenosti svou cenu, neboť jsme poznali, že ani studená válka není ještě žádným

mírem. A že mírové uspořádání v širokém měřítku ještě nemusí znamenat skutečný mír všude a pro všechny.

Se slovem „mír“ proto musíme zacházet opatrně a zejména kriticky; není mír jako mír, existuje také něco jako shnilý mír, dočasný mír (příměří), appeasement, a také potupný mír, mír z donucení atd. A tzv. „tvůrce míru“ je třeba posuzovat podle toho, o jaký mír nebo „mír“ jim vlastně jde. Zvláště pak musíme být na pozoru, když o „míru“ mluví někdo, s nímž už máme neblahé zkušenosti. Proč je tak důležité připomínat zkušenosti a vůbec zkušenost? Zkušenost zajisté může být i nepravá a nepravdivá, a proto ji nemůžeme nikdy považovat za nejvyšší a rozhodující kritérium. Na druhé straně ovšem bez zkušeností můžeme snadno podléhat naivitě, nezdůvodněnému přesvědčení a někdy dokonce falešnému nadšení. A proto ani v našem případě nesmíme zůstat jen u vlastních, izolovaných textů o blahoslavenství, ale musíme také přihlídnout k té praxi a k těm zkušenostem toho, jehož slova byla až po řadě let uspořádána do toho tak známého „kázání na hoře“, totiž k těm zkušenostem, o kterých se rovněž dočteme v evangeliích.

První, co udělal (provedl) Ježíš, když přicházel do Jeruzaléma (po třech letech působení jinde, když „kázal a zvěstoval království Boží“, a když po dvakrát rozeslal i své učedníky, aby „kázali království Boží a uzdravovali nemocné“), je líčeno (a tradičně vykládáno) jako mírové gesto: přichází Mesiáš a přichází nejen v míru, ale s dobrou zprávou, „žeť se jest přiblížilo k vám království Boží“. A na znamení toho, že přichází „Pomazaný“ (v zástupech se ozývalo volání: „Aj syn Davidův, Spasitel, Požehnaný, jenž se běře ve jménu Páně!“), poslal své učedníky pro oslici s oslátkem, a pak na ně nasedl a rozhodl se vejít do města. „A když vjel do Jeruzaléma, zbouřilo se všechno město, řkouce: I kdo jest tento?“ Proč takové „pobouření“? Inu, šlo přece o provokaci, která zpočátku ovšem nevyšla: zástupy lidí upřímně věřili, že Mesiáš přijde, a všichni věděli, že přijede na oslátku, a uvěřili, že „už je to tady!“ A všichni už si byli jisti, že „to prasklo“, že všechno už teď bude dobré – spása už přišla! To byl ovšem omyl, protože oni vlastně čekali osvoboditele od římské nadvlády. Proto musel ukázat nejen těm ve městě, kteří se podívovali, kdo že to přišel (a ovšem také těm – zákoníkům a farizeům –, kteří už předem vyšli mimo město Ježíšovi a jeho učedníkům vstříc, aby si o něm a o nich udělali obrázek a eventuálně jej i jeho lidi obviňovali z různých přestupků), ale vlastně „všem, všem, všem“, oč půjde a oč už od počátku jde. A tak po té první provokaci, která se tak trochu nezdařila, muselo dojít k druhé, a to mnohem větší a zejména nápadnější: „I všel Ježíš do chrámu Božího, a vymítal všechny prodavače a kupce z chrámu, a stoly penězoměnců a stolice prodávajících holubice převracel,“ a to s výtkou, že „dům modlitby učinili peleší lotrovskou“. Což ovšem přední kněží a zákoníky muselo velice rozhněvat, zvláště když slyšeli i malé děti, jak volají: „Aj syn Davidův, Spasitel!“

Takovým způsobem tedy začalo Ježíšovo „mírotvůrcovství“: odmítl se sice stát nějakým novým Makabejským, odmítl osvobozenecský boj proti Římu a jeho nadvládě, ale nechoval se nikterak „pokojně“, protože nejdůležitější „frontu“ viděl jinde. A proto vyvolal nepokoj. A aby nebylo pochyb, jak to (doufejme) myslel on sám, ocitujme několik dalších míst z evangelií.

Což se domníváte, že bych přišel pokoj uvést na zemi? Nikoli, pravím vám, ale rozdělení. Nebo již od této chvíle bude jich pět v jednom domě rozděleno, tři proti dvěma, a dva proti třem. Bude rozdělen otec proti synu, a syn proti otci, máte proti dceři, a dcera proti matěři, svegruše proti nevěstě své, a nevěsta proti svegruši své. (*Luk. 12,51–53*)

Nedomnívejte se, že bych přišel pokoj dát na zemi. Nepřišel jsem, abych pokoj uvedl, ale meč. Přišel jsem zajisté, abych rozdělil člověka proti otci jeho, a dceru proti matěři její, a nevěstu proti svegruši její. A nepřátelé člověka domácí jeho. (*Mat. 10,34–36*)

Vydát pak bratr bratra na smrt, i otec syna, a povstanou dítky proti rodičům, a zmordují je. A budete v nenávisti všechněm pro jméno mé, ale kdož setrvá až do konce, tenť spasen bude. (*Mat. 10,21–22*)

Vřele doporučuji, abychom si otázku míru a vytváření, „budování“ míru co možná nikdy nezjednodušovali. On ten mír nepřichází sám a samovolně, není nám jen nějak a někým „darován“ (a už rozhodně ne velkými mocnostmi a jejich státníky), ale musí být „vybojován“, „vzápasen“, někdy dokonce i „vyvácen“. Pacifisté nikdy neměli a ani dnes nemají pravdu; pacifismus znamená lidské selhání, protože vždycky znamená také zradu na těch podrobených, ničených a zabíjených. Boží vláda zatím jen přichází, a zčásti už je „mezi námi“, ale chce to ještě hodně práce, ba hodně dřiny na „vytváření míru“, a někdy i hodně zápasů, hodně bojů, někdy dokonce válečných. Ačkoli se nám v minulosti ten komunistický žargon a žvanění o „boji za mír“ tak zajídal, nesmíme z vaničky vylévat i děťátko: bez boje za aktuálně přicházející království Boží a za jeho rychlejší a pevnější přicházení žádný skutečný mír nelze vybudovat. Jen si musíme dát pozor, abychom si na té „svaté válce“, které bychom se třeba i tu a tam rádi zúčastnili, nechtěli bokem něco soukromě přivydělat, jen se tak „přiživit“. Právě to je a bude tím největším problémem každého dnešního a také budoucího „boje za mír“. Blahoslavení ti, kdo se rozhodli a rozhodují pečlivě a promyšleně budovat mír, *opravdový* mír! Blaze jim, neboť se nenechají odradit ani nutností tu a tam postupovat tvrdě, a dokonce v krajním případě i vojensky. Ty okrajové, často jen nahodilé fenomény, na které ukazuje Ježíš, totiž že bude docházet také k rozdělení lidí (a dokonce uvnitř rodin), nás nesmí odradit. Mír totiž je nedělitelný; opravdový mír je mírem pro všechny – a nikoli jen pro některé, a nikoli jen pro většinu (natož jen pro menšinu). Perspektivou může být jen celosvětový mír – a žádné Kunvaldy! Žádné oddělené a jen sebe bránící a sebe zachraňující „oázy míru“!